

Három fiatal költő

(Szépirodalmi Könyvkiadó, 1951.)

Amikor a kezünkbe vesszük Kövesi Endre, Pál József és Timár György közös kötetben megjelent versgyűjteményét, önkéntelenül is az a gondolat jut eszünkbe, melyet a kötet első verse (Kövesi: Fiatal írók tavasza) kifejez:

„A nedves földben guggoló magok
susogva duzzadoznak,
Az ifjak és az ifjú dalnokok
vetései jövő napoknak.”

Új vetés ez, mely sohasem látott volna napvilágot, ha a felszabadulás ki nem bontja számukra az érlelő napot, a friss szabad levegőt. Űde tavaszt érzünk, amikor a kötet lapjait forgatjuk, szocialista költészetünk bontakozó tavaszát, amely szebb és ünnepélyesebbé teszi számunkra a munkát. Ami munkánk már nem a feudálkapitalizmus meggyőlört emberroncának lenézett munkája, hanem a fiatal, építő erőnek győztes tevékenysége. Amit hős fiataljaink a bányákban, építő gyárakban, szántóföldeken és az iskolákban megfeszített erővel valósítanak meg, azt tükrözi művészi formában e három fiatal költő most megjelent verskötete. Természetesen akadnak még hibák benne, miként építő munkánk közben is vannak botlásaink, amelyeket siklerül ki-küszöbölünk: éppen úgy fiatal költészetünk is — számos példa mutatja — le fogja vetni a még meglévő hibáit, hiányosságait. Ha a költészetünk igazán az épülő szocializmusunkkal tart együtt — márpedig a három fiatal költő munkássága ezt mutatja — akkor nyugodtak lehetünk, hogy a mostani tavaszról rövidesen kibontakozik sokszínű pompájában a nyár.

I.

Kövesi Endre verseiben megtalálhatjuk azt, amit ifjúságunk a multról tud, a jelenben lát és a jövőből érez. E három gondolatkor harmóniája viszi előre a művészi-esen tükrözött építőmunka megismerését. A multat nem élte át a költő, csupán apja elbeszéléseiből ismeri. De megértette és magáénak vallja apja hősi harcát, mert vallahányszor halólt édesapjára gondol, mindig a sötét mult képe tűnik elébe. Érti, hogy a mult ismerete nélkül nem lehet a márt egészen megérteni. Erről szól „Ha élne...” c. versében, melyben többek között ezeket mondja az apjáról:

„Tagkönyvét nem dugná sapkájába,
(zsebében akkor rendőr kotorászott)
de elmesélné, miért szereti úgy
a sarlót és a kalapácsot.”

Apja mellett anyjától is örökölte a mult gyűlöletét. Az ő elbeszélése nyomán teljesen beleéli magát a tőkés világ nyomorgató fiataljának a sorsába:

„Ő tudja, nehéz az ifjak sorsa,
kiket a tőkés gyára nyomogat,
külnek örökké bizonytalanság,
hogy lesz-e mit enni holnap.”

A multból indult ki akkor is, mikor a jelenről akar szólni. A huga ma már krémest is ehet, de ő, mikor még kicsi volt, nem szólhatott a „mosolygó tortákról”, mert nélkülözés és nyomor volt az életük.

A jelenről nagyon sokat ír. Éppen úgy, miként egy gyermek meglát a Váci-utcán egy mesés kirakatot, szeretne mindent apróra elmondani, hirtelen nem is veszi észre, hogy a következő kirakat még ennél is szebb. Nem véletlen, hogy Kövesi hosszabb ideig elidőz a jelenben, hiszen annyi minden csodálatos van itt, amiről hajdan nem is mertünk volna álmodni sem. A nagy építkezés közben elsősorban is a dolgozó ember ragadja meg a figyelmét, azok között is főleg a fiatal dolgozók. Nagy lekesedéssel szól az úttörőkről, mert „belőlük lesznek a bolsevikok.” Az úttörő lányokról, akikből „megannyi asszony nő, hogy egyszer sarjat fakasszon, akár a tavaszi földet,” nagy idők ifjú harcosairól, akikről büszkén mondja: „Nincs nagyobb boldogság, mint ilyen időkben fiatalnak lenni!” E sok hős ifjú láttán kissé elbizakodt — ezt hibának róhatjuk fel, olyan hibának, amelyet ki lehet küszöbölnie. Sose értékeljük se kevesebbre, se többre a saját erőnket, mint ahogy az a valóságban van. Ha túllépjük a valóságot, könnyen fecsegőkké válhatunk. Látja ezt Kövesi is, amikor a „Ne higgyetek” — c. versében így ír:

„Ne higgyetek a szép szavaknak,
na nem követte azt a tett:
— akikt vetnek, azok aratnak,
— de henye is mondhat éneket.
Fecsegni nem nehéz, de
szerszámot venni kézbe
s hazugnak lenni nem lehet.”

A mi építőmunkánk mellett látja az el-lenség, az imperialista szörnyű háborús spekulációt is. Fegyvert is kell a kézben tartani, mert egynémely ország munkásságát (olasz, spanyol) még nagyon elnyomják a tőkésék, akik a mi munkánkat sem nézik jó szemmel. Ehhez kapcsolódik a jövő felé fordulása, amelyet nagyszerű ér-zéssel köt össze a multtal. A multban sok szenvedést látott anyjától akar búcsút

venni, ha szükség lesz a haza védelmére. Anyja nem tartaná vissza, mert ő is tudja, hogy a boldog jövővel összeférhetetlen az ellenség állandó aknamunkája. De egy percre sem kétes előtte a mi győzelmiünk: „Erősen élünk. Erzed? Nem lehet olyan erő, mely elteremt.” Ezért fogja ma olyan erősen a tollat a kezében, s ha kell, holnap a fegyvert, hogy a mi szép világunk még szebb jövőbe torkolthasson.

II.

Pál József költeményeiben is megtaláljuk a multat, de nem egyének élményein keresztül, hanem a küzdelemváltó tömegek általános hangjaként. Nem csupán hangulatos frázist akar a multról mondani, hanem a valóságot. Erre utal a következő sora:

„S most rajzolom a multat a szabad
költő igaz tollával és megidézem
a mult emberét...”

Sokkal fontosabb mondanivalója költészetének az imperialisták háborús aknamunkája elleni harc. Összefogásra és együttes munkára szólít fel mindenkit „A kedvesemmel egy vagyok” c. versében, s így jellemzi az imperialistákat:

„Nem mesélnek, fegyvert gyártanak —
és kezükben bomba robban
az élet ellen, a szemükben
kergeség és örület, pokol van!”

A mi szép felszabadult életünkben első sorban is az ember, a dolgozó, harcos ember ragadja meg a figyelmét. Minden megváltozott életben az országban, de az ember különösen. Néhány évvel ezelőtt még telve volt gondolatvilága kapitalista sajátosságokkal. Merev ragaszkodás a magánbirtokhoz, embertársa vagyoni gyarapodása mind-mind ellentétet szült és válaszfalat húzott ember és ember közé. Ma már lassan az „enyém” helyeit a „mienk” terjed el és lesz jellemző sajátossága az embernek. Erről ír „Az úton” c. versében:

„Ez már az új, ami nem volt,
ez a Mindé, ez az Egy,
amiben bent vagyunk: te,
én: és mienk a föld, völgy, hegy.”

Jellemző vonása ennek a megváltozott embernek, hogy művelődni akar. Enélkül nem lehet új világot építeni, de ennek a segítségével rohamlépésekkel lehet előrehaladni. Ime így írja ezt a „Gesztenyefák alatt” c. versében:

„Hol fény von, ott könyv is a kézben.
Hol könyv van, ott jövőbe néznek.

Hol jövőbe néznek, fut már és
onnan eliszkol a sötétség!”

Nagyon sok mondanivalója van Pál Józsefnek költeményeiben. Éppen ezért némely versének nehéz a gondolatmenetét követni, mert túl sok benne a mondanivaló, és zsúfoliak a képek. Ezen a téren kell csiszolódnia, hogy tökéletesebb kifejezője lehessen a mi nagyszerű világunknak.

III.

A három költő közül Timár György verseinek a hangja áll legközelebb a dolgozókhöz. Egyszerűség, könnyedség és közvetlenség jellemzi őket. Néha rövid négy sorban be tudja mutatni országunk mai képét:

„Távoli lankák lejtének,
Arrébb a rigók víg fűttyére
Hallgatnak a komoly hegyek,
Alattuk kopácsol a béke.”

Szerelme új szerelem, amely a ma emberének a jellemzője. Az ő szerelme nem gátolja a munkában, hanem még fokozottabb hitet és erőt nyújt neki, hogy a reáharuló feladatot elvégezhesse. A kedves mellett mindig ott van a haza, a nép, melyet éppentúgy szeret, melyet éppentúgy magához ölel. A boldog haza nélkül nincs boldog szerelem sem.

„Szeretlek Téged és Hazámat,
lásd, ez a kettő egy nekem.
Az ellenséget, bárhol támad,
legyűri ez a szerelem.”

Ő is észreveszi az épülő új világban az új embertípus kialakulását. Ez az ember már nem nagyon tekinget viseza a multba, hanem teljes erejéből a jövő felé néz. Éppen ezért az igaz költő feladatát is abban látja, hogy előre tekint. A mult már ne inspiráljon senkit se állandóan versírásra, de annál inkább a jövő.

„Ne bizonygasd oly sokat,
mily nyomor volt a rézed, —
utat mutass! Vagy elborít
a bíráló enyészet.”

Röviden szólunk csak a három fiatal költő most megjelent közös verskötetéről. Egyik-másik vers máris megnyugtató benyomást kelt. Észrevehetjük, hogy a kezdeti nehézségeken rövidesen túljutnak, és úgy tükrözik majd az épülő magyar életet, ahogyan azt dolgozóink elvárják, hogy belőlük még nagyobb erőt merítve építhessék a szabad nép szabad hazáját!

Füleki János